

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 „
 Helyben házhoz hordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 „
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kéziratok visszaadását
 vagy megőrzését nem vállalja.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, augusztus 7.

Reformok a nevelésben és oktatásban.

Írta: Kováts S. János dr.

Az utóbbi két év Magyarországon gazdag és termékeny volt oktatásügyi vitákban január utolsó napjaiban Lukács György volt vallás- és közoktatásügyi miniszter elnöklete alatt előkelő tudósok és tanárok részvételével szakértekezlet folyt le, amelyen őszintén és leplezetlenül nyilatkoztak közepiskolai oktatásunk sokféle bajáról és a szükségesnek mutatkozó reformokról. A Társadalomtudományi Társaságban hozzáértők és laikusok egyaránt erős rohamokat intéztek kiváltképp közepiskolai intézményeink ellen. A vitázó beszédek és javaslatok közt nem egy volt, amely eszmekeltő is volt, okos is volt, helyénvaló is volt. Csak hogy az a legnagyobb bibije a dolognak, hogy pusztán beszéd volt. Beszédnek, az igaz' nincs is hija minálunk. Bár fele válna tette!

Amíg mi váltig csak beszélünk, az alatt a külföldön cselekesznek. Néhány év óta több olyan intézet jött létre pusztán magánkezdeményezésből, amelyek szervezetükben és berendezésükben megvalósítják mindazt az okos életrevaló követelményt, melyet a modern élet és társadalom az iskolától méltán megvár. Mintha mindannyian Széchenyi István gróf bölcs szavát követnék, aki ezzel az intellemmel fordul a nevelőkhöz: „Neveljétek fiaitokat bátrakká, igazságszeretőkké, adott szavuk teljesítőjökké, *férfiakká!*”

Ezek az iskolák bezzeg nem azt hangoztatják, hogy a közepiskola célja nem lehet az, hogy az ifjakat az életre nevelje, hanem csupán előkészítés a felsőbb tanulmányokra. A felsőbb iskolák szintén azt hangoztatják, hogy ők nem a gyakorlati élet számára képezik ki az ifjakat; az ő egyedüli céljuk a *tudományos képzés*. Legrosszabbul jár tehát a gyakorlati ismeretekkel fölszerelt munkásokat.

Ezen a súlyos és helyrehozhatatlan mulasztáson kívánnak segíteni az u. n. *új iskolák* vagy reformiskolák, ahogy őket nevezik.

Az első *új iskolák* a gyakorlati intézmények hazájában, Angolországban

keletkeztek. Az atyaintézet az abbots-holme-i volt. Ennek a mintájára és példavetésére alapultak a többi angol-, francia- és németországi reformiskolák.

Milyen ezeknek a reformiskoláknak a szervezete, tanrendje, nevelő- és tanító módszere, külső- és belső elrendezése? Ezekre a kérdésekre óhajtunk megjelenni, hogy a magyar közönség napjában tájékozódást nyerhessen felőlük. Nagyjában mondom, mert ha részletekbe bocsátkoznánk, annyi újat lehetne róluk írni, hogy nem hírlapi cikk, hanem testes kötet kereskednék ki belőlük.

I.

Szép, erdőkoszoruzta, hegyes-völgyes vidék. Erdő-mező, szántó és kapásföld, meg rétség váltogatják egymást. Területe 50—60 holdnyi. Elül kertszerű nagy, tágas park, teleszórva különböző, kisebb-nagyobb épületekkel. Emitt is nagy otthon, amott is egy otthon. Közül, otthonoktól körülvéve, fáktól beárnyékolva egy szép nagy épület, az az iskola. Távolabb rózsával befuttatott kis villa, az a kórház. Még távolabb barokk, asztalos- és esztergályos-műhely, könyvkötő és agyagmintázó helyiség. Még messzebb, fáktól elfödötten a gazdasági udvar, benne istállók, ólak, nagy ketrecek, galambdúccok, kocsiszínek stb. — Csendes, virágos rét mellett méhes, a növények kezemunkája. Közélemben a melegház, körülötte sok-sok kerti virág, mert a tantermek, otthonok, ebédlők télen-nyáron díszlenek a virágoktól. A parkot hátul nagy gyümölcsös fogja körül; a gyümölcsfák jobbadán a növények ültetvényei.

Mindenütt a szép érvényesül, épületben, berendezésben, művészi tárgyakban, a nagy parkban egyaránt. Mert a ruszini jelszót követik a nevelésben: A szép kultuszával reformálni erkölcsileg a társadalmat.

Kivülről is azonnal meglátszik, hogy a kerítésen belül, mely a külvilágtól elválasztja, de nem elzárja, békés munkásság, egészséges, józan élet folyik.

Lépjünk be! Szíves látásban lesz részünk.

II.

A bejáratától jobbra-balra pavillon-szerű épületek: a lakóházak. Egy-egy

ilyen épületben 40—50 tanuló, vagy az új iskola nyelvén, *polgár* otthona van. Mindegyik otthon feje egyik tanár, jó szelleme egy nő, rendszeren a tanár felesége, aki ennél fogva szintén tevékeny részt vesz a nevelésben. Mindenki polgár megvan bízva neki való feladattal, ennek jó betöltésén fordul meg a rend és fegyelem. Úgy nevelik a fiatal polgárt, hogy szokja meg, hogy a társadalmi s állami együttlében azon fordul meg a közrend és közjólét, ha mindenki emberül megállja helyét s végzi feladatát.

Az otthonokban vannak a hálósobák, melyekben négyével-ötével alszanak a növendékek. Tágasak és szellősek. A szobákban a rendre és tisztaságra való felügyelettel nagyobb növendékek vannak megbízva; ők felelős elsősorban mindenért. Így fejlődik ki a felelősség érzete. Az ebédlő háziasszony van berendezve, melegen, otthoniasan, dísz tárgyakkal, szobrokkal és képekkel földiszítve, virágokkal kedvessé és üdévé varázsolva. Az asztalfőn ül a házi asszony, körülötte a házi úr és a deákok. A csevegés élénk, szellemes és illedelmes. A kis polgárok mindig figyelemmel vannak arra, hogy hölgy is foglal helyet köztük.

Az ételek úgy vannak megválogatva, ahogy a serdülő kor kívánja. A kisebbek inkább tésztaeműt és cukros ételeket kapnak, mert természetük is ilyen kíván. A nagyobbak már jobban a husneműn kapnak. Savanyu vagy fűszeres étel nem kerül az asztalra. Szeszkes ital végkép száműzve van. Az ételek legnagyobb része, még a husneműnek egy része is, kikerül a kis gazdaságból, még pedig a növendékek testi munkája árán. A növendékek ugyanis részt vesznek a földművelésben: ásának, kapálnak, aratnak, magok hordják haza a kévét és szénát. Maguk nevelik a báránycsirkákat, gödölyéket, malacokat, tevékeny részük van a szárnyasok tenyésztésében; ők építik számukra a kerítéseket, ólakat miket; a galambok részére meg a galambházakat.

Mindegyik otthonnak megvan a maga szalonja is; itt gyűlnek össze esténként a hölgyek, a tanárok és a növendékek, meg a vendégek is, ha látogatóba jönnek. Itt aztán társalognak, zenélnak, szavalnak, amint sorra kerül.

A hatóságilag díjmentesen engedélyezett **VEGELADÁS** még mindig tart: Elsőrangú mütermekben ugy

lfj. Kohn Sámuel Bémer-téri nagy áruházában

angol kosztümök, mint francia

ruhák rendkívül olcsó

hol az összes cikkben raktáron levő óriási készlet minden elfogadható árrban lesz kiárustva. **á r b a n** elvállaltatnak.

Jut idő bőven mindenre, mert az iskolázás és a leketanulás nem foglalja le a nappal tetemes részét. A napnak 10 órája jut alvásra. Ez növeli az egészséges és erős idegzetű fiatal embert. A többi 14 órából 5 óra van szánva a tanulásra, 5 testi munkára, sportokra, játékokra, 4 évszakra és szórakozásra.

A nappali foglalkozás eszerint három részre oszlik: tanulásra, gyakorlati munkákra és művészi foglalkozásra. A gyakorlati munka áll: kertészetből és földművelésből és ipari foglalkozásból, gazdaságok és gyárak látogatásából, állatok, növények és ásványok gyűjtéséből stb. A művészi foglalkozások a hét napjai szerint ekkép oszlanak meg: hétfőn, olvasás a nagy emberek életéből; kedden, szavaltatok vagy színi előadások; szerdán, mintázás és fára vésés; csütörtökön, tánc; pénteken, hangverseny: zene és ének; szombaton, közös értekezletek, tervezgetések a jövő heti munkálalokra; vasárnap, erkölcsi és szociális oktatás. A vasárnap délelőtt istentiszteletre és vallásoktatásra van szentelve.

Az iskolák termei derűsek, virágosak és kedvesek. Nem padokban ülnek a deákok, hanem asztalok mellett székeken. A tanítás sem foly egyvégtében 5 órán át, hiszen a figyelem sem bírja. Meg-megszakítják pár órás szünetek.

Az oktatás fölötté érdekes mind tantervi, mind oktatási szempontból. A tanterv nem alkalmazkodik az állami tantervhez, sokban elüt tőle. Az alsó négy osztályban latin nem kerül elő. A friss és fogékony emlékezőtehetséget modern nyelvek elsajátítására használják föl. S milyen okszerűen! A reformiskolában két idegen nyelvet tanulnak: a németek franciát és angolt, a franciák németet és angolt. Az idegen nyelvet mindig született angol, francia vagy né-

met tanítja. Sőt a nagyszünetet a tanulók egy csoportja idegen országban tölti, rendszeren ilyen reformiskolában, hogy amaz országbeli gyermekekkel együtt játszva és barátkozva megerősödjenek a nyelv használatában. Az angol, francia és német tanárral csak az illető nyelvében érintkeznek.

A latin csak az ötödik osztálytól kezdve kerül elő, de akkor nagy órászámmal. Miként *Erödi* tankerületi főigazgató tanuskodik róla, aki a budapesti leánygimnáziumban szerzett meggyőződést, ily beosztással is teljes és fényes sikerre vezet a latin nyelv tanulása.

Az oktatásban és az egész iskolai munkában az a vezérelv uralkodik, hogy a tanuló tudjon inkább kevesebbet, de becsületesen. Nem rohannak végig egyszer-kétszer a tankönyvön. A legtöbb tárgynál könyvet sem használnak. A didaktikai eljárás olyan, mint amilyent nálunk a mintagimnáziumban használnak. A tanár az óra elején kitűzi a célt, megmondja, micsoda új dolgot fognak most tanulni, mivel fog tudásuk gyarapodni, ami íziben fölébreszti figyelmüket és megindul élénk tevékenységük. — Nem magyarázgat szelvében-hosszában, hanem összekapcsolja mindig az új anyagot a régebben tanultakkal s hozzájuk fűzi az újat. Kérdéseket tesz, a célra vonatkozókat, elmondja aztán ami új mondanivalója van s mindjárt ki is kérdezi. Addig nem megy odább, míg meg nem győződik, hogy az egész osztály tisztában van a dologgal. Az óra vége felé rövidre fogva összefoglalja és leírja a naplóba. Ez pótolja a tankönyvet és ez szolgál az ismétlés anyagául.

Wekerle Bécsben. Bécsből táviratozzák, hogy *Wekerle* Sándor miniszterelnök ma reg-

gel Ischlből odaérkezett s a bankgassei magyar minisztériumban szállt meg. Délelőtt fél tíz órakor *Ottlyk Iván* földművelésügyi államtitkár látogatását fogadta, tíz órakor pedig a külügyminisztérium palotájába ment és hosszabb beszélgetést folytatott báró *Aerenthal* közös külügyminiszterrel, aki a Semmeringről Bécsbe jött. Más vezető államférfiakkal, akik részben távol Bécsből nyári üdülésen vannak, a miniszterelnök ezuttal tanácskozást nem tervezett. *Wekerle* Sándor s délután folyamán visszatért Budapestre.

Magyar görög-keleti egyház. Apponyi Albert kultuszminiszter döntvén a szentesi görög keleti görög egyháznak régtől huzódó jogi és vagyoni viszonyairól, végérvényesen kimondta, hogy „a szentesi görög-keleti egyház, melynek fenntartói és hívei egytől-egyig kizárólag magyarok s a magyar nyelven kívül más nyelvet nem beszélnek, — a fenntartóknak a tárgyalás során kifejezett egybehangzó óhaját figyelembe véve — kizárólag magyar jellegű és ehhez képest az isteni tisztelet (liturgia), valamint az egyházközségi ügyek intézésének nyelvét a magyar nyelvet állapította meg. Az ó görög nyelvet ideiglenesen és kiegészítő nyelvként átmenetileg használhatják az isteni tiszteletnél addig, amíg a magyar nyelvű szertartási könyveket be nem szerzik.» Együttal döntött arra vonatkozólag is, hogy a magyar gör. keleti egyházat a karlócai patriárka fenhatósága alá helyezte.

Becsapta az osztrák a magyart.

Magyarország és Ausztria között egy új gazdasági konfliktus keletkezett, melyről a közönségnek mindez ideig halvány sejtelmé sem volt.

Az új kiegyezés ugyanis a vasuti tarifa megállapításáért mindkét kormány részéről engedett, a mit az osztrák kormány arra használt fel, hogy a magyar gazdasági ter-

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

A kis Meissonnierről.

Írta: Vértessy Gyula.

Magunk között, a bohém kompániákban mindig csak úgy hívtuk, a kis Meissonnere. Mert mindig olyan apró képecskéket festett, mint a nagy francia piktor. Csakhogy persze a francia képei egy kicsit többet értek voltak, mint barátunkéi, akit különben becsületes néven Elekházy Kálmánnak hívtak, lett volna tehetsége, de elpocsékolta, elszegényedett uri gyerek volt, az öreg Elekházynek még birtoka, kastélya, négy lovas fogata volt, Kálmán pedig tulajdonképpen azért akart festővé lenni, mert azt hitte, hogy akkor szabadabb, függetlenebb ur lesz, mintha belül valami hivatalba. Meg aztán azt is hitte, hogy így kevesebbet kell dolgoznia, szóval, hogy turáni módra, az élet könnyebb végét foghatja.

Hát hiszen független is volt, hanem miután se vérbeli piktori tehetsége, se vasszorgalma, se stréberségi hajlama nem volt, hát természetesen semmire sem mehetett.

Festegetett, festegetett, a nevét emlegették is a tehetséges kezdők között, hanem mikor az embert még negyven éves korában is csak tehetséges kezdőnek tartják, hát nem csoda, hogy elszűnik.

Szegény kis Meissonniere el is szállt alaposan. S mindnyájan előre tudtuk, hogy csak két vége lehet: vagy kórházba kerül, vagy öngyilkossá lesz. Az utóbbit választotta. Tegnap

délben, szépen halántékon lőtte magát. Dél előtt még együtt sörözött egy pár maga fajtájú züllött alakkal, azután haza ment és leszámolt magával.

Minket, a kik nem voltunk vele hajlandók inni éjszakákról éjszakákra, a lehető legkevesebb pálinkás putikokban, az utóbbi időben elkerült. Haragudott ránk, smokingos bandának hívtak.

— Az igazi művészet, ha koldus és ha nincs a legutolsó divat szerint öltözve, kinyalva, lenézitek, pedig ti csak most vagytok divatban, a jelen talán a tiétek, de a jövő bizonyára a miénk, rongyosoké, mezitlábosoké, foltos meg piszkos ruhákban járóké — hörögte inkább, mint kiabálta.

Tavaly télen történt ez, amikor utoljára találkoztam vele. Azóta kerültem a vele való találkozást. Csak most láttam újra a rovaton. Olyan szép nyugodt volt az arca. A halál letörtülte róla a delirium bélyegét. S olyan derűsen, olyan szinte boldog mosolylyal indult a nagy utra, mintha csakugyan a halhatatlanság terén indult volna, itt hagyva a piszkos pálinkás lyukakat, a poloskás hónapos szobákat és a lyukas cipőket, foltos kabátokat s a kutya meg lóhusos ebédeket is, amiket kapott a 30 filléres főzőhelyeken.

S amint elnézem nyugodt boldog arcát, eszembe jut minden mozzanata, a mi utolsó találkozásunknak, a mikor dult arccal, pálinkától büzősen, rikácsolva szidott mindenkit, a ki nem volt részeg és a kin tisztességes ruha volt.

Tavaly télen történt ez a mi utolsó talál-

kozásunk. A farsang egyik elején, erősen reggel felé, egy előkelő házibál után a sok jótól és széptől megcsömörlött a lelkem s megkívántam egy kis időre a közönséges, a komiszat.

Nem tudom, más is úgy van vele, de én nálam a lelki állapotok minden ok nélkül egyszerre megváltoznak. A hangulatok keletkezésük szerűen változnak, mint minden ideges embernél. A tulajdonképeni okuk meg van ezeknek a gyors hangulat változásuknak, csak hogy nem mindig és nem mindnyájan látjuk. Olyanforma dolog ez, mint mikor valami vízhez érünk s vizgyűrűket látunk a felszínen, tudhatjuk, hogy valaki bizonyára kavicsot dobott bele, csak hogy nem láttuk se a kavicsot, se azt, a ki bedobta.

Ilyen láthatatlan kavicsot dobhatott bele akkor is valaki a lelkembe. Lehet, hogy egy hideg tekintet volt, lehet hogy egy félelmetesen meleg, — elég az hozzá, hogy onnan mennem kellett, hacsak nem akartam unalmasá válni.

S végtelen jól esett a fényes, talán kissé affektált bangu paradicsomból kikerülni a durva, cinikus szürke világba.

S kedvet kaptam hozzá, hogy elmenjek valami kis kocsmába, amelynek piszkos homályában rá gondolkodik a fényes termekre.

Valami kis szürke helyre vágytam, ahol falócán ülhetek a pamlagok után és kocsisbort ihassak a mummok után.

Valahol a legsötétebb Józsefvárosban találtam is egy ilyen akkori hangulatomnak megfelelő helyet.

mékek kivételét lehetetlenné tette nyugot fele azáltal, hogy a tarifát felemelte.

A magyar kormány erre az osztrák zseb-vágásra azzal felelt, hogy elzárta az osztrák elől a Balkáni piacot oly módon, hogy a MÁV. igazgatósága felmondotta az osztrák áruk transzító forgalmára vonatkozó szerződést egész terjedelmében.

A magyar kormány szerződése az osztrákkal ebben a tekintetben nagyon szerencsétlen volt. Mert míg az osztrák kormány egy hónapra mondhatta fel a tarifa-szerződést, addig a MÁV. igazgatóságának hat havi felmondási időt kell bevárni, míg a 25—30 százalékkal felemelt tarifa életbeléphet, tehát 1908. év január hó elsején.

Az osztrákok azonban (legalább az osztrák félhivatalosok így mondják) nem félnek attól, hogy a MÁV. igazgatósága felemeli az árakat, mert tudniillik a Dunán szabad hajózás van és a Dunán keresztül akarja az osztrák gazdasági termékeit Kis-Azsiába szállítani.

A konfliktusnak azonban beláthatatlan következményei lehetnek, mert a magyar kormány igen el van keseredve és nem hajlandó tűrni, hogy az osztrák kormány Magyarország kivételét lehetetlenné tegye.

A magyar nyelv a diplomáciában.

Báró Aehrenthal közös külügyminiszter rendeletet bocsátott ki külföldi képviselőinkhez, melyben utasítja ezeket, hogy Horvát-Szlavonország kivételével a magyar állam területéről jövő hivatalos és nem hivatalos megkeresésekre magyarul válaszoljanak. A külügyminiszter fontos rendeletének több támaszai a következők:

A magyarországi felektől magyar nyelven küldött megkeresésekre, amennyiben nem hivatalos, hanem csak félhivatalos elintézés kívának és amennyiben az illető hatóságnál van legalább egy magyarul is tudó főtisztviselő, az akta elintézésének magyar nyelven kell történnie és csupán néhány szóval kell röviden az elintézés módját németül is följegyezni, a hiva-

tal levéltára számára. A hitelesítések, láttamozások és utlevelek a lehetőségig mindenütt magyar nyelven állítandók ki a magyar felek részére.

A hivatalos levelezés tekintetében a követéseket és konzulságokat a következő négy osztályba sorozza a külügyminiszter:

1. Ahol a hivatalos feje magyarul tud és még egy magyarul tudó tisztviselő van kivülről, ott az elintézés és a válaszadás magyarul történik és a levéltár számára az elintézésről és a válaszcíméről német fordítást készítenek.

2. Ahol csak a hivatalos feje magyarul tud, ott a levelezés lehetőleg magyarul lesz, de meg van engedve a német nyelv használata is.

3. Ahol a hivatalos feje nem tud magyarul, de van legalább egy magyarul értő tisztviselő, ott a magyar megkeresést németül intézik el, de a német szöveghez mellékelik annak magyar fordítását is.

4. Ahol sem a hivatalos feje, sem a tisztviselők közül senki nem tud magyarul, ott a magyar megkeresést németül intézik el, de a választ nem a megkereső félnek, hanem az illetékes magyar minisztériumnak küldik el, mely a fordításról azután gondoskodni fog.

A követségi és konzulági hivatalok pecsétjein az eddigi német szöveg mellett a magyar is mindenütt alkalmazandó. De mint a rendelet mondja, nehogy ez a reform az államnak nagyon sokba kerüljön, (pedig csak néhány száz pecsétnyomóról van szó, ami legfeljebb pár ezer koronába kerül) a két nyelvű, német-magyar szövegű pecsétnyomókat csak fokozatosan fogják beszerezni, amikor majd a mai német. közjogellenes pecsétnyomók elkopnak.

A hivatalos iratok nyomtatott föliratai ezenleszkét nyelvűek, magyar és német nyelvűek lesznek, de a német magyar nyelv helyett meg van engedve a francia, angol, spanyol stb. nyelv használata is. Gumibélyegzőket ezután csak a német és magyar szövegeket szabad használni az épületek és ajtók föliratai ezentul nem csupán német, hanem német és magyar nyelvűek lesznek.

A nyári szinkör megnyitása.

Nagyváradon — a színészet állandósítása ténynyé vált. A téli színházon kívül a nyári szinkör is már idestova kész s színészeinknek

ezután nem kell a nyári szezon alatt vándorolni.

A szinkör megnyitása és a helyárok megállapítása tárgyában tegnap ülést tartott a szinkörügyi bizottság.

Az igazat megvalva, mi és velünk sokan mások is másként véltük a szinkör létesítését. Nagyobbnak s a helyárok olcsóbbaknak. A szinkör jóval kisebb a gyulai szinkörnél s a helyárok igen magasak; a legtöbb helyen olyanok az árak, mint a Szigligeti-színházban. A közönségre, de főleg a színigazgatóra az olcsó helyárok előnyösebbek lettek volna. De hát kis szinkör mellett nem igen lehet leszorítani a helyárokot.

A szinkörügyi bizottság ülésén dr. Hoványi Géza elnökölt s azon a tanács tagjai is résztvettek.

Jelen voltak: Bordé Ferenc, Kőszeghy József, Mezey Mihály, Harmathy Károly, dr. Kurländer Ede, Beczkay Lajos, Komlóssy József, Stark Gyula, dr. Thury László, dr. Halász Lajos, Eleméry Ferenc és Erdélyi Miklós színigazgató.

Az ülés elején Kőszeghy József főmérnök előterjesztette, hogy a szinkör szeptember 1-re teljes berendezéssel együtt készen lesz; most készítik a vízvezetési és világítási berendezést. Augusztus 29-től szeptember 1-ig bármelyik napon megtartható a megnyitó előadás. A szinkör környékének rendezése azonban a jövő évre marad, mert ez évben már nem vihető keresztül.

A szinkörügyi bizottság abban állapodott meg, hogy augusztus 25-én ülést tart s azon állapítja meg a megnyitó előadás határidejét.

Ezután a szinkör helyárait állapították meg. A szinkörben mintegy 1000 néző fér el. A helyárok a következők lesznek: proscenium-páholy (2) tíz korona; a többi tíz páholy 8 kor., a zsölye első sor (16 ülés) 3 kor., 2—6 sor körszék (80 ülés) 2 kor., 7—9 sor (80 ülés) 1 kor. 60 fillér, 12—14 támlásszék (32 ülés) 1 kor. 20 fillér; emeleti erkélyszék (60

Odakint már hajnalodott. A szürke téli égen kezdett átderengeni a nap s a reggeli világosság beszűrődött a jégvirágos ablakokon át s kellemetlen sórgás színelvonta be a gázlámpákat, mely olyan volt, mintha homályos üveg-bura alatt égne . . .

A vastag lábu faszékek már gulákba voltak rakva az asztalok tetején s a jég szekrény előtti bádorglapon ott heverték a nehéztalpu, csorba szélű fröccsös meg sörös poharak.

A reggeli világosság kezdett mind jobban áttörni a helyiség piszkos levegőjén s az álmos csapos le is csavarta hamarosan a gázlámpát.

S beleesett lelkembe a másik kavics. Megutáltam a piszkos lebujt, fizettem és menni akartam. Akkor vettem csak észre, hogy ott ül melletttem a lócán egy alak.

A kis Meissonniere volt.

— Ahá, hát te is ide jársz? Gratulálok! A züllés, a haladás utja — szólt és reszkető kezével megrázta a kezemet. — No csak hogy te is jó utra tértél — motyogta a részeg emberek rekedt hangján s bamba mosoly kíséretében. — Ezután remélem, gyakran eljössz ide? Sudod, ha az ember egyszer megszokja, nem tudja abban hagyni.

— Te gyakran jársz ide?

— Gyakran? Ahogy vesszük, amikor rájövök az ivás, akkor mindig ide jövök. Azaz, hogy ide is eljövök, miután ez a butik van legtovább nyitva és ide akkor is lehet még jönni, amikor már minden honnan kidobták az embert. De nem iszom ám én minddig. Csak mikor megcsináltam valamit. Azután! Míg késül a képem, míg azt hiszem, hogy tudok

valami jót, valami szépet csinálni, addig nem iszom. Csak azután, mivel készen vagyok s látom, hogy nem tudok semmi valamirevalót csinálni. Ilyenkor elkeseredem s iszom.

— De hiszen úgy még kevésbé tudsz jó dolgokat csinálni?

— Lehet, de legalább nem gondolok rá. Milyen jó is nem gondolni semmire.

Nemsokára jönnek a napszámosok, meg a nyári munkások. Micsoda hatalmas erős alakok. Ugy irigylem őket. Kutya bajuk! Állati életet élnek és boldogok. Micsoda ostobaság is más életet élni.

Általában hülyeség dolgozni. Minduntalan előszedni új vásznakat és telerakni színekkel. Rakni, rakogatni, míg eljön a legnagyobb festő; a Halál és kiüti kezünkbe az ecsetet s maga rakja fel azután fekete gyászfátyolos ecsetével ravatalunkra a Nirvána fehér és sárga színeit.

Nem félek a haláltól, de ostobaságnak tartom az életet. S főleg ostobaságnak a munkát, a halhatatlanságot való munkát.

Mit akarunk mi nyomorult férgek a halhatatlansággal? Eseményi célokért küzdünk s tudjuk, hogy a földben kell elrohadni mindnyájunknak. Törődünk a mával, holott nem tudjuk, hogy holnapra felébredünk-e?

Egy teljesen bizonytalan életen át dolgozni bizonyos célokért, hiszen ez lehetetlenség?

S mikor ezekre a dolgokra gondolok futok hazulról: mert ha otthon maradnék, főbe puffantánám magam. Menekülök a halál elől.

— És ez az orvosság használ?

— Hogyne. Két-három napig iszom — s

egyszerre csak kezdem újra érezni az alkotás vágyát, újra hiszek, bizom a tehetségemben, újra emberré leszek.

Eh, ez az élet! De mit értetek ti ehhez? Csakis így lehet nagy dolgokat csinálni! Hiába néztek le, smokingos banda — enyém a jövő! Ti csak élveztetek a mátt, az enyém a holnap: az enyém, a miénk, rongyosoké, részegeké!

— Elhiszem, de mód csak, ma hányadnapos hangulatban vagy?

— Már kezdem visszanyerni az önbizalmamat, a munkakedvemet. Fogok csinálni egy gyönyörű dolgot. Hó, nap, rózsaszín hó, megfogyott lány, kezében virág . . . nagyszerű lesz — dadogta végül teljesen értelmetlenül s álmosan le borult az asztalra.

Néhány pillanatra elhallgatott, aztán újra felütötte a fejét s úgy mormolta:

— Ha pedig egyszer nem tudok majd elmenekülni hazulról, utólról a Halál . . .

S ime utólról.

Elsött a nagy festő s a kis festő sovány arcát befestette gyászfátyolos ecsetjével viasz-sárga színre s még valami mosolygásfélét is festett oda halavány, meredt ajaka szélére.

Mintha örülne, hogy holoap nem kell felkelni és nem kell gondolkozni azon, hogy minek üljön neki, csak azért, hogy kenyere legyen, megfesteni olyan képet, amit azután megutál.

Mintha örülne ennek, meg annak, hogy nem kell többé elmenekülnie a Halál elől a büzös, piszkos kocsmákba.

Legalább otthon várt reá, férfiasan s talán józanul is . . .

ülés) 1 sor 1 kor. 40 fillér 2—3 sor (120 ülés) 1 kor., 4—7 sor (86 ülés) 80 fillér, 400 földszinti állóhely 60 fillér, 500 karzati állóhely 40 fillér.

E szerint, ha minden jegy elkél, tehát zsu-folt háznál 1187 korona bevétel lenne.

Ezután Erdélyi Miklós szinigáztató bemutatta a megnyitó előadás programját a következőkben:

Nyitány.

Prolog Sas Edétől, szavalják E. Kovács Mariska és Tóth Elek.

Cigánybáró első felvonása.

Csikós második felvonása.

A műsort helyeslőleg tudomásul vették, az igazgató azon bejelentésével együtt, hogy az egy hónapra, amelyet a társulat ez évben a szinkörben tölt, a fővárosi nyári színházak ujdonságait megszerezte és előadja; és pedig: *Postás fu és huga*; — *Berger Zsiga*; — *Nafialin*; — *Gépiró-kisasszony* című új darabokat.

Végül a tűzrendészeti dolgokat beszélték meg; mivel a szinkörnél nagyobb körültekintéssel kell a tűzbiztonságot kezelni, külön ülésben állapítják meg azokat a szabályokat, amelyek szerint a vonatkozó szabályzatot módosítani kell.

Sikkasztó községi gazda.

Becsapta az egész községet.

Biharudvari községnek nagy szenzációja van. A község gazdája nagy összeggel megkárosította a lakosság nagyrészét s most család és sikkasztásért megindították ellene a a bűnügyi eljárást.

Biharudvari község lakosainak tekintélyes része, a nyomasztó viszonyok s rossz gazdasági évek folytán igen el volt adósodva. A képviselőtestület ezelőtt 3 évvel akként akart az adósságokkal terhelt kisgazdákon segíteni, hogy konvertálja a lakosság tartozásait s ezért a község s az érdekeik egyetemlegesen vállalnak felelősséget.

Az értekezletből meg is bízták Décsey Sándor községi bírót és Kiss Márton községi gazdát, hogy a konverziót vigyék keresztül.

A két megbízottnak sikerült is a nagyváradi Központi Takarékpénztártól 50,000 korona kölcsönt kieszközölni, a község egyetemlék jótállása mellett s ezen összeget elosztották a lakosok tartozásainak a kifizetésére s az illetők mindannyian a reájuk eső összegről váltót adtak.

Azóta három éven keresztül pontosan teljesítették és minden lejáratkor a részlettörlesztéseket Kiss Márton kezéhez, akit megbíztak, hogy a negyedévenként teljesítse a törlesztéseket az általuk átadott pénzből. Megjegyzendő, hogy a gazdák által adott váltók mellett a község is adott az egész 50,000 koronáról egy fedezeti váltót. Kiss Mártonnak a negyedévi részleteket a Sárreiti Népbank révén kellett volna Központi Takarékpénztárba eljuttatni.

Az elmúlt szerdán, augusztus 5-én Décsey Sándor községi bírót felszólító levelet kapott a Sárreiti Takarékpénztártól, amelyben 12068 korona hátralék befizetését sürgetik, hivatkozva arra, hogy az 50,000 korona kölcsönt 3 évre vették fel s ez idő már eltelt.

Természetesen a felszólításra nagyon megrémült Décsey községi bírót s még azon este összehívta a község képviselőtestületét s hamar-

jában megejtett számadásokból kitűnt, hogy Kiss Márton községi gazdának még többet fizettek, mint kellett volna, de ő nemcsak a gazdák által fizetett részleteket használta fel a saját céljaira, de még a gazdák által adott váltókat is más intézetekben értékesítette. Kiss Márton a 12068 koronát elsikkasztotta.

A község érdekelt lakosait nagyon megrémítette a sikkasztás. Felkérésükre Bakacs Béla főszolgabíró és Vajda Dezső járási számvivő kiszállottak a községbe s a számadások átvizsgálásából megállapították, hogy a községi pénztárból semmi nem hiányzik s Kiss Márton községi gazda a sikkasztást az egyes lakosok kárára követte el.

Följelentették Kiss Márton csalás és sikkasztás miatt. Tegnap hallgatta ki Nagyváradon a vizsgálóbíró s valószínűleg azóta már le is van tartóztatva.

UJDONSÁGOK.

A germán Icarus.

Legendás idők mythologikus homályából ködszürke álomalakként tűnik fel a lelkemben egy kép — *Icarus*.

Ezüstszőlányos felhőrongyok fölött, dacosan szembenézve a tűzsemü Napistennel, büszkén hasította az azurós léget a levegő oceanjának a legelső ura s a szellem erejétől leigázott lég engedelmesen vitte röpke szárnyain!

Aztán — aztán egyszerre porba hullt a a rajongó álom mystikus hőse. Büszke, égbetörő szárnyairól leolvadt a viasz, az előbb még merészen, diadalmasan röppenő tollak szomorú fájdalmas zize néssel hulltak alá, szemfedőjeként egy szétfoszlott, ragyogó, fényes, büszke álomnak!

Porb hullt a lég vakmerő ura s diadalmas, merész eszméit vele együtt eltemették a tajték-hányó, viharbarázdás pelágoz égtükröző, azurkéken futó habjai . . .

Változik a kép.

Röppenő idő viharos forgatagában lomhán lepöngött néhány évezred. Az emberi lélek évezredes ősalma, büszke, dacos energiája föltámadt a mythologia bukott hősenek a hamvaiból s a modern Icarusok elszánt, lánglelkű serege égostromló titánhaddként tör fölfelé a szelek röpke szárnyán!

S a csodás, szédítő küzdelemben megismétlődik az évezredes tragédia, Icarus vakmerő utóda elődje sorsára jut.

Szétfoszlott a germánok büszke illúziója, csalóka fata morgana volt az ujjongó győzelem.

Az oppenheimi új, világreformáló ragyogó hajnalhasadást követte az esterdingi szomorú, komor, reménytemető, illúziótépő alkony!

Icarus sorsa . . .

S míg a szédítő, lázas rohanásban egy merész, vakmerő, titánvérű modern Icarus büszke álma szétfoszlott romjára hull, azalatt egy másik vakmerő tör elszántan az égre s talán ő is bukik!

Hogy mikor jön el a modern idők győzelmes, diadalmas Icarusa, aki hatalma alá igazza a doros, hódolást nem ismerő léget, hogy mikor fog megvalósulás, mohó, ősalma, — ki tudja, talán soha!

K—x.

* **Kinevezések.** A pénzügyminiszterium vezetésével megbízott m. kir. miniszterelnök a

felsővisói m. kir. adóhivatalhoz *Nemes Mátyás* nagyszalontai adóhivatali gyakornokot ideiglenes minőségben adótisztte, *Banovics Koriolán* losonci adóhivatali gyakornokot pedig a berettyóújfalusi m. kir. adóhivatalhoz ideiglenes minőségben adótisztte nevezte ki.

* **Máriazell ünnepe.** A híres stájerországi kegyhelynek szép ünnepnapjai lesznek szeptember elején. X. *Pius* pápa arany koronát készíttetett a kegyhely Mária-szobrára s a pápa nagyértékű ajándékát maga *Granito di Belmonte* herceg, a bécsi nuncius Kisasszony napján szeptember 8 án fogja a Szentatya nevében feltenni az Istenanya kitüntetett szobrára. A nagy fényű ünnepség előtt és után két hétre terjedő ájtatosságok lesznek, melyeken az istenítiszteletet és szentbeszédet az osztrák főpapság legkiválóbb tagjai *Katschthaler* bibernok, *Doppelbauer, Kahn, Napotnick, Ishuster* püspökök és *Ralcher* apát fogják tartani. Ezzel kapcsolatban az osztrák papság részére cucharistika-konferenciákat is rendeznek. Természetes, hogy ezuttal még nagyobb tömegekben zarándokolnak a hivek Máriazell felé, melynek templomát a nagy magyar király Nagy Lajos építette.

* **A berlini sajtókongresszus.** A nemzetközi sajtószövetség berlini kongresszusának programját már megállapították. A kongresszust szeptember hó 21. és 26-ig tartják meg. A tanácskozások a német birodalmi gyűlés ülés-terében lesznek. Ezenkívül a birodalmi gyűlés összes helyiségei is rendelkezésére állanak a kongresszusnak.

* **A közkórház kitélepitése ellen.** A Biharmegye közkórházának kitélepitése- illetve más helyre építése ellen *Keszthelyi Zoltán* megyei főjegyző felebbezést adott, amely szerint ellenzi, hogy a vármegye 2 millió kölcsönrel megterheltesék, holott ennek semmi célja nincs, mert csak 400—500 ágyra lenne berendezve az új kórház. amennyi a maiban van, holott a vármegyében 50—60 ezer a beteg. A közkórház maradjon a mai állapotában s a kölcsönt ne vegyék fel; e helyett 1 százalék, vagy ha ez kevés, 1 és fél százalék pótdót vessenek ki s így járási kórházakat állítsanak fel és pedig Élesden Margitán, Székelyhidon és Berettyóújfaluban.

* **A szabadkai mészáros-harc.** Szabadkáról írják: Tegnap este árultak utoljára húst a szabadkai városi mészárszékekben. Tegnap két marhát és két borjut vágtak le a közvágóhidon. A miniszteri rendelet értelmében a csontoktól elválasztották a húst s úgy mérték a tiszta húst. Sok szabadkai mészáros segített a város mészároslegényeinek s előre örültek annak, hogy a próbavágás bizonyítja, hogy nyomtaték nélkül nem lehet a húst olcsón adni. De tévedtek, mert a város a mai hus-árakat a következőképpen állapította meg:

M a r h a h u s :

Bélszin	1 K.	28 fill.
Pecsenyehus	1	20
Elsőrendű leveshus	1	12
Másodrendű leveshus	1	04
Paprikás hus	—	96
Zsigerek és velőcsont	—	40
Borjuhus hátulja	1	48
eleje	1	28

A rendőrség a legnagyobb szigorúsággal akarja ellenőrizni a husvágókat és mészárosokat.

* **Az első tragédia.** Tegnap délben fél 12 óra tájban a nyári szinkör építése közben az emeleti állás letört és az álláson volt Izsák

Dezső 15 éves tanonc lebukott. Ajultan maradt a színhelyen. A tanoncal együtt leesett két ségéd könnyebb sérülést szenvedett, a tanon állapota azonban, (kit a rendőrség a közokórházba szállított) most reménytelen, mert sérülései életveszélyesek.

* **Bali Mihály jubilál.** Faddon jubileum van ma. A falu nevezetessége mesterségének, a hóhérságnak harmatocás évfordulójához érkezett. Akkor történt, a magiáji vérfürdő alkalmával. Boszniaiban, hogy Bali Mihály egy terebélyes körírára kötött föl hat béget. Olyan ügyesen, hogy mindenki megcsodálta, milyen hamar végzett velük. Ahogy kiszenvettek, valóságos akasztófaumorról csak ennyit mondott:

— No most beszélhetek báránykám.

Ez volt az első lépés a karrier felé. Amint Kozarek meghalt, Kozma főügyész Balit nevezte ki hóhérrá, aki azóta számos alkalommal bizonyította be azt, hogy hivatott a pályájára.

* **Rendőri hírek.** Kárándi Juliánna nap-számos asszony panaszt emelt a vele közös háztartásban élt Csomos Sándor ellen, aki tőle 2 drb aranygyűrűt, 1 karika gyűrűt, több ágyneműt és fehérneműt ellopott. Az asszony a tolvajt Biharpüspökiben utólte, azonban Csomos Sándor ostonnal végig vágott az asszonyon és tovább hajtott. A nyomozás folyamatban van. — Dr Kazay Kálmán orvos panaszt emelt Sáfár Ilona nevű cselédje ellen, hogy ez tőle 103 korona értékben egész házi berendezést ellopott. A tolvaj a lopott tárgyakat Somogyi Piroska mosónőnél helyezte el. Nyomozás folyamatban.

* **Találtak egy zsákot,** benne egy pár csizmát, 1 pár harisnyát és inget, csuprot, kolompot és kötelet. Igazolt tulajdonos átveheti I. e. 7. sz. szobában. Egy 1880 évből keltezett bírósági végzést. Igazolt tulajdonosa átveheti a rendőrségen.

* **Minden vasárnap Czípóth Ferencnél a PANNÓNIA szálloda éttermeiben délelőtt 10 órától déli 1 óráig katonazene hangverseny lesz.**

x **Az intelligencia találkozó helye** az Európa szálló árnyas, hűs kerthelyiségében, hol naponta változatos műsorral mozgófénykép-előadásokat rendeznek Pócsi Laci teljes zenekara közreműködésével.

* **Erdős és Grünfeld** cég Nagyvárad Bémer-tér Poyvár palota. Női ruha készítése, vászon és kelengye fehérneműk a legjutányosabb árakban.

* **A Pannonia-kávéházban** ma este *Kócsé Antal* teljes fővárosi zenekarával hangversenyt tart.

x **Náci bácsi mozija.** Van szerecsém a n. é. közönséget értesíteni, hogy sikerült egy elsőrendű Párisi mozgófényképgyárral összeköttetésbe lépni. És így azon helyzetben vagyok, hogy vendégeimet a legjobb műsorral szórakoztassam. Kedvező időben az árnyas kert helyiségben, kedvezőtlen időben a nagyteremben fognak tartatni minden nap az előadások. A n. é. körönség rendelkezésére állandóan friss csapolású Dréher-sör, tisztán kezelt borok, kitűnő konyha, figyelmes kiszolgálás. A műsor minden három napban teljesen új, az új műsor a következő: Kedélyes kocsis. A ravasz léj. Küzdelem a létért. Aszfalt betyárok. A kis Pajzán lány stb.

* **Egy sarok üzlethelyiség** a nagy-piaci 60. sz. volt Mandl-féle házban minden órában kiadó. Értekezhetni a Polgári takarékpénztárnál Kossuth-utca 4. sz.

x **MOLNAR H.** Bémer-téri cukrászdájában állandóan 2-szer naponta friss Mignon kávéhoz való sütemények és Tea-sütemény kapható. Telefon 395.

IRODALOM.

Társadalomtudomány tankönyve.

Írta: dr. Wahlner Béla theologiai tanár. Rozsnyó, 1908. Szerző kiadása. 268 lap. Ára 5 korona.

Korunkra a szociális társadalmi problémák nyomták rá bélyegüket Nemcsak a politika, hanem a mindennapi élet, a gazdasági törekvések, a tudomány, az irodalom lépten-nyomon a szociális kérdésekkel foglalkoznak, igyekeznek a szocializmus vezérei a közélet minden nyilvánulásába belevinni a maguk meggyőződését vagy a maguk — érdekét.

Valóságos zürzavar kerekedett ebből. Sokkal nagyobb a probléma és sokkal kisebb kaliberű egyének foglalkoznak propagálásával, hogysen munkájukkal áldásos eredményt érhetnének el. A félrevezetett töredék vakon esküszik a hamis tanokra is, a nemzetnek gondolkodni és itélteni képes része pedig óriási többségében igen kevésbé van tisztában a szocializmus lényegével, nem ismer belőle mást, mint a sztrájkok okozta türehtlen drágaságot, a közélet elvadulására vezető durva erőszakoskodást s ezekkel együtt elfordul mindentől, ami szociális jelleget visel magán.

Ily körülmények közt égető szükség van olyan munkára, mely tudományos alapon, az igazság világitása mellett mutatja meg, mi az a szociális törekvésekben, ami mindenkinek támaszkodásra számíthat, aminek van jogalapja. Különösen szüksége van olyan munkára a lelkésznek, melynek legtöbb alkalma van a szociális törekvések terén az igazság útját kijelölni.

Wahlner Béla a rozsnyói papnöveldeben a szociológiát adja elő s mint könyve előszavában írja, tanítványai kezébe akart tankönyvet írni előadásaihoz. Ennél azonban jóval szélesebb körben számíthat munkája érdeklődésre. Minden művelt ember, aki a társadalomtudomány alaptalmaival tisztába akar jönni, helyesen teszi, ha Wahlner könyvét választja utmutatójának.

A mű három részre oszlik. A »társadalmi erkölcsstan« című rész az egésznek alapja, amint hogy a társadalmi törekvések nem is jöhetnek ellentétbe az erkölccsel. Ez a rész tárgyalja az alapelveket, melyeken a társadalom berendezkedése nyugszik. Alap természetesen nem lehet más, mint a keresztény világnézet.

A második rész »társaságtan« címmel az emberi társadalom berendezését tárgyalja s foglalkozik a családdal, az állammal s az egyházzal. Kiterjeszkedik a közjog alapelveire (az állami hatalom ágakra oszlása), a nemzetközi jog alaptételeire s a világállam problémájára. A könyv harmadik része a »társadalmi gazdaságtan«, mely a társadalmat gazdasági működésében mutatja be s a nemzetgazdaság alap-tanait ismerteti. Minden egyes fogalmat alaposan ismerteti s a társadalom működésében biztosan kalauzolja az érdeklődőt. Ebbe a fejezetbe foglalta be a szerző a különféle szociális rendszerek ismertetését, közölvén a nevezetesebb szociális irányok programjait is.

Ezek a fejezetek a könyvben a legfontosabbak s ezért talán jobb lett volna azokat külön, önálló részé tenni és a nemzetgazdaságtan alaptanai után, mint a szociális rendszerek ismertetését és bírálatát önállóan tárgyalni. Akkor a mostaninál több tér jutott volna az egyes rendszerek beható bírálatára s talán ki lehetett volna terjeszkedni a szociális propa-

gandára is. A társadalmi kérdések jelen állapotával nem lehet teljesen tisztában az, aki a szocialista pártok küzdelmeivel, fegyverdivel tisztában nincs.

Ez a bővítés és átdolgozás egy újabb kiadásnak lesz a feladata, melyre valószínűleg rövidesen szükség lesz. Jelen alakjában is igen használható munka, melegen ajánlható minden intelligens keresztény figyelmébe.

A párbérekérdésről. Ily címen írt könyvet a párbérgyűgynek már hivatalos működésénél fogva is alapos ismerője Várady Li Árpád dr., c. püspök, miniszteri tanácsos. A 156 oldalas, nagy nyolcadrét alaku könyv negyszabásu tanulmányok keretében behatóan ismerteti a jelenleg rendkívül aktuális, mert illetékes helyről napirendre tűzött párbérgyűgy minden figyelemre méltó részletét, összefoglaló tájékoztatást nyújt az érdekelteknek és érdeklődőknek a párbér etedetéről, jogi természetéről hatósági intézéséről és rendezéséről. Bő függelék tartalmazza a párbérrre vonatkozó törvényeket, a régiebb és újabb hatósági intézkedéseket. E könyv nélkülözhetlen tájékoztatója a lelkészeknek, a közigazgatás közegeinek s általában a párbérvitákban érdekelteknek. Ára 3 korona. Megrendelhető a Szent István-Társulatnál.

ÁVIRATOK.

Zeppelin katasztrófája.

Berlin, aug. 7. Az Aereprese Correspondensnek jelentik: A szerencsétlenség, mely Zeppelin léghajóját érte és évekig tartó fáradozásai gyümölcsét egyetlen pillanatban megsemmisítette, azt a gyantut kelti, hogy a katasztrófa előkészített merényletnek a következménye volt. Aki nek volt alkalma a Zeppelin féle léghajó bonyolult gépezetébe beletekinteni, annak okvetlenül arra a meggyőződésre kell jutni, hogy a motor gyűjtőkészülékével könnyelmű játékot űztek és az idézte elő a katasztrófát.

Zeppelin már a legcsekélyebb nyoma sem látszik a levertségnek. A gróf állandóan jókedvű és élénken társalog környezetével. Megint serényen dolgozik. Legelőször is a II. számú modelljét akarja újból elkészíteni, hogy azzal kísérleteit tovább folytassa.

Friedrichshofen, augusztus 7. Zeppelin teljesen összeszedte magát és hozzáfogott új léghajójának megépítéséhez, melyet Zeppelin III. számú modellje szerint fog elkészíteni.

Friedrichshofen, augusztus 7. Ott a hol Zeppelin léghajója elpusztult emlékoszlopot állítanak fel a szerencsétlenség emlékére.

A Matin pöre.

Agens, augusztus 6. Az esküdtbíróság Danglost, a Matin kiadóját Chaumie volt miniszter ellen szóló rágalmozó cikk megjelenése miatt 500 frank pénzbüntetésre és 50,000 frank kártérítésre, ezenfelül pedig az ítéletnek 200 lapban való közzétételére kötelezte. Tényt, a cikk szerzőjét fölmentették.

Merénylet egy miniszter ellen.

Madrid, augusztus 7. A belügyminisztérium egyik röviddel ezelőtt elbocsá-

tott hivatalnoka a belügyminiszterre, a midőn ez kilépett házából, hogy hivatalába menjen, nagy gipszdarabot dobott, amely a minisztert lábán találta. A mérnylőt letartóztatták. A miniszter sebe jelentéktelen.

Három millió a tüdővészéseknek.

Tátralomnic, aug. 7. Gróf Széchenyiné szül. Wanderbitt Gládis *három millió koronát* adományozott a Budapest melletti budakeszi községben levő tüdővészések szanatóriuma javára. A magyar királyi kormány ehhez az adományhoz egy millió koronával járult, úgy hogy a szanatórium egy 4 milliós alapítvánnyal lett gazdagabb. A nemes lelkű — legifjabb magyar grófnő nagylelkűsége következtében az üdvözlő és hála táviratot százait kapja.

Egy osztrák író balesete.

Bécs, aug. 7. *Troján János* ismert osztrák író a zorkovi állomáson a vonatba való beszállásnál megcsuszott és a kerekek alá került. Súlyosan megsebesült úgy, hogy ballabán egy részét amputálni kellett. Troján 75 éves, az operációt jól kiállotta, pár hét múlva valószínűleg felépül.

Turista szerencsétlenség.

Ischl, aug. 7. Tegnap jelentették Gosaubá, hogy két turista, akik a Dachsteinra akartak felmászni, eltévedtek. Mentő expedíciót küldtek, mely az egyik turistát összezuzott fejjel holtan találta meg. A másikat nem találták meg. A bécsi rendőrség megindította a nyomozást.

A török kormányválság.

Konstantinápoly, aug. 7. A tegnapi hatti humajun által szentesített miniszteri listából csak Zia basa pénzügyminiszter hiányzott, aki az előbbi kabinetben ugyanezt a tárcát töltötte be.

TANÜGY.

Iskolai értesíték.

XIII.

Nagyváradolaszói róm. kath. elemi iskola.

A nagyváradai I. sz. püspökség kegyurasága alatt álló olaszii fiúiskola értesítőjének bevezető értekezését *Hágen Ferenc* hitoktató írta, a vallásos nevelés szükségességét fejtegetve tömören.

A tananyagról közölt részletes kimutatás, úgy az év története is azt bizonyítja, hogy az iskola feladataiak megfelel s a vallás-erkölcsi nevelés ideálját lehetőség szerint megvalósítja. A némileg már nem korszerű helyiség hiányain mult évben modern padok beszerzésével törekedett egyelőre segíteni a tanügyi célokra mindig bőkezűen adakozó kegyur, *Szmeccsányi Pál* dr. puspök.

A tanév története kiemel minden jelentős mozzanatot; izlésebb lett volna azonban az epitheton orransokat szűkebb marokkal mérni. A mai felfogás ezt inkább szándékosan mellőzi, mint keresi.

Beiratkozott 160 tanuló, maradt év végéig 147. Volt köztük:

róm kath.	138
gör. kath.	6
gör. kel.	2
helv. hitv.	12
ágostai	2

Anyanyelvre nézve *mind magyar.*

A kis diákok segélyben is részesültek; segélyezésre fordítottak 392 korona 50 fillért. Ruhát kapott 51, könyvet 32.

A kitünően végzett kis diákok névsorát itt adjuk:

I. o.: Dulka Kolos, Gazdag Kálmán, Obergeszel József, Zitzmann Ferenc.

II. o.: Bozonkay Pál, Hoványi József, Obergeszel Lajos, Rottár Sándor.

III. o.: Rózsa Sándor, Wirth Andor.

MULATSÁG.

Táncmulatság. A nagyváradai szobafestő, mázoló- és fényező iparosok f. hó 9-én, azaz vasárnap az Európa-szálloda kerthelyiségében táncmulatsággal egybekötött hangversenyt rendez. Belépő-díj személyenként 1 korona, családjegy 3 korona.

REGÉNYCSARNOK.

A P É N Z.

Írta: C. V.

(Folytatás.)

3

S a minő ruházatja, körülbelül akként fog-nak átídomulni a tősgyökeres magyar ember erkölcsi is, a haladó kor szelleméhez képest. Ember, a pallérozódás küszöbén, vagy tán még helyesebben: egy betejezetlen ember, kezdetleges valami, oly lény, aki a tudatlanság szerény igényeivel szakitott, s nem fedzte még föl nyitját a dolgok elfogulatlan s helyes meg-bírálásának.

Ha derült humorral vizsgáljuk, nevetséges, mint a félig bagaria szár, félig bakkancs, s ha komoly és fanyar észlelettel bíráljuk, szerencsétlen teremtés, kinek vágyai magasra törnének, ki végzettszerűn bele tekintene a világság fényözönbe, s kinek kápráztatott gyöngye szeme majd megvakult a fénytől. — Mondjuk ki habozás nélkül: a piüléhez hasonló, melyet osztóne a lobogó láng közé kerget, mely el fogja perzselni.

Csornai Mátyás tanult volt valamit.

Hisz' jól ismerik olvasóim iskoláink hajdani szervezetét, s a népoktatást.

... mert a jóság elfogott,
Adatok nekik szószéket, iskolát és templomot.

De vajmi kevés az, mit Mátyás alaposan tanulhatott; eleintén módja, később ideje nem volt reá. Megházasodott; egy jómódu gazda leányát vette el feleségül. Az ég egy leánygyermekkel áldotta meg, s midőn a bájos gyermek fejlődni kezdett, s midőn Mátyásnak már módja és hivatala is volt, fölébredt benne a végy ellentáthatatlanul: hogy a mit elmulasztott most leányán pótolja helyre, s gondos nevelésben részesítve, részesítse a tudás malasztjaiban!

A gyermeknek gyors fölfogása volt, s rendkívüli hajlam és tehetőség következtében rövid időn át meglepő előmeneteleket tett. — Aranka e mellett még szép is, s mi természetesebb, minthogy Mátyás atyai szive örömeiben repes, valahányszor a bájos gyermekre gondol, ki nem csak hogy a falu szépe, hanem a falu bölcse is. Mátyás minden büszkesége leánya volt, iránta való szeretete nem ismert határt. Majdnem a bálványimádásig vitt ragaszkodás volt ez, alapjában nemes, de elfogultságában vésthozó.

Mátyás már sok áldozatot hozott kedvenc gyermekéért, módját meghaladó áldozatokat, s innen magyarázható, hogy folytonos pénzzavar-

ban van, noha gazdagon házasodott, s noha fáradhatlan munkássága által sokat szerze. De volt még egy beteg öreg anyja is, kiről szintén gyöngéden akart gondoskodni, azt ápolni, orvosolni kötelességénnk tartotta.

E két lény érdekében, kikhez szive minden szálával ragaszkodott állásához. Hogy helység bírja maradhasson, majdnem életkérdés, nemcsak reá, hanem szeretteire nézve is; mert ha hivatalától elesnék, nem maradna még anyni módja sem, hogy Aranyka leánya nevelését befejezze s a mivel öreg anyjának gyógyszerét vásárolhasson.

De Mátyásnak még tartozásai is voltak, melyek aggasztották.

Komoly arccal és gondolkozón haladni látjuk a helység háza felé — az napon, midőn Icíg kocsmáros Vargáké házában járt.

Az esküdtek még nem jelentek meg, s csak a természetes kis bíró áll a kapu előtt. komoly tisztelettel köszöntve bíró urat.

Mátyás a helység ház termébe lép, euyedül van, maga elébe rakja irományait s gondolkozásba merül; kétségkívül várt valakit, mert koronként nyugtalanul tekint ki az aklakon.

E közben, a sáros utca tócsáit kerülgetve, s a módos gazdákat süvegelve, egy ember közeledett a helység házához, ki csupa alázat, csupa meghunyászkodás. — Az illető, Péter uramnak címezé a kis bíró és szerényen kérdé: ha bemehet-e bíró uramhoz?

A kevés beszédű ember az ajtóra mutatott

A belépő, miután az ajtót maga után becsukta, mintha csak egyszerre más természetet cserélt volna, Csornai uram orra alatt szivarra gyújtott, s addig még csak jó reggelt sem kívánt, míg a lócán végig nem nyújtózkodott.

(Folyt. köv.)

KÖZGAZDASÁG.

A gabonatőzsde határidői.

— Délután 4 órakor. —

Budapest, aug. 7.

Buza május	50 kilogrammonként	11.60
Buza okt.	—	10.38
Rozs okt.	—	8.96
Zab májusra	—	—
Zab okt.	—	7.04
Tengeri máj. 1908.	—	6.85
Tengeri jul.	—	6.60

Ertéktőzsde.

— Délután 4 órakor. —

Budapest, aug. 7.

Osztrák hitelrészvény	—	631.25
Magyar hitelrészvény	—	748.—
Leszámitoló bank	—	743.75
Rimamurányi	—	561.50
Osztrák-m. államvasuti részv.	—	692.25
Közuti vasut	—	552.—
Városi villamos vasut	—	269.—

Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értéktőzsde 1908. aug. 7.

Magyar arany járadék 4 száz.	—	111.50
Magyar koronajáradék 4 száz.	—	93.25
Magyar koronajáradék	—	82.75
Magyar földteherment. kötvény 4. sz.	—	93.50
Horvát-szlavon földteherment. kötvény	—	94.50
Magyar nyerevény sorsjegy kölcson	—	186.—
Tisza-szab. és szegedi sorsjegy kölcson	—	145.—
Osztrák járadék papírban	—	97.25
Osztrák járadék ezüstben	—	99.—
Osztrák járadék aranyban	—	116.50
Osztrák korona járadék	—	97.50
1860. osztr. államsorsjegyek	—	150.25
Osztrák magyar bankrészvény	—	1730.—
Magyar bitelbank-részvény	—	748.—

A szerkesztésért felelős

Dr. VUOSKICS GYULA.

A NAGYVÁRADI FÜRDŐK ÚJ MENETRENDJE.

NAGYVÁRAD—PÜSPÖK-FÜRDŐ.

	reggel	d. e.	d. u.	d. u.	este	este
Nagyvárad ind.	7 50	9 50	2 10	4 50	6 40	9 17
V.-Velece >	8 01	10 01	2 21	5 01	6 52	9 28
Rontó >	8 16	10 16	2 36	5 16	7 06	9 43
Püspökfürdő érk.	8 21	10 21	2 41	5 21	7 11	9 48

PÜSPÖK-FÜRDŐ—NAGYVÁRAD.

	d. e.	d. e.	d. u.	d. u.	este	este
Püspökfürdő ind.	8 59	10 59	3 19	5 59	7 49	10 32
Rontó >	9 04	11 04	3 24	6 04	7 54	10 37
V.-Velece >	9 17	11 19	3 37	6 17	8 07	10 50
Nagyvárad érk.	9 27	11 29	3 47	6 27	8 17	11 00

NAGYVÁRAD—FÉLIX-FÜRDŐ.

	d. e.	d. e.	d. u.	d. u.	este	este
Nagyvárad ind.	8 00	10 00	2 20	5 00	6 50	9 27
V.-Velece >	8 11	10 11	2 31	5 11	7 02	9 38
Rontó >	8 16	10 26	2 46	5 26	7 16	9 53
Félix-fürdő érk.	8 33	10 33	2 53	5 33	7 23	10 00

FÉLIX-FÜRDŐ—NAGYVÁRAD.

	d. e.	d. e.	d. u.	d. u.	este	este
Félix-fürdő ind.	8 40	10 40	3 00	5 40	7 30	10 17
Rontó >	8 47	10 47	3 07	5 47	7 37	10 27
V.-Velece >	9 00	11 09	3 20	6 00	7 50	10 30
Nagyvárad érk.	9 10	11 19	3 30	6 14	8 00	10 34

LÉVAI MÁRTON

könyvkötészet,

vonalzó-intézet

és üzleti könyvgyár

NAGYVÁRAD, Rákóczi-ut (saját-ház.)

Magyar királyi államvasutak.

157. 490—908. szám.

Pályázati hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága a jövő 1909. évben esetleg 3 éven át szükséges acél és vasnemű anyagok szállításának biztosítását óhajtván, eziránt nyilvános pályázatot hirdet.

Az ajánlatok legkésőbb folyó évi augusztus hó 25-én déli 12 óráig betérjesztendők, a bálnapénz pedig folyó évi augusztus hó 24-én déli 12 óráig beküldendő.

A pályázatra vonatkozó részletezett feltételek, valamint a szükséges mennyiségeket feltüntető kimutatások ugyszintén a különleges szállítási feltételek és rajzok a magyar királyi államvasutak anyag és leltárbeszerzési szakosztályánál (Budapest Andrassy ut 73) megtekinthetők. Budapest, 1908. július hóban.

Az igazgatóság.

Van szerencsém értesíteni a nagyérdemű zenekedvelő közönséget, hogy a Szent János-utcai 1. sz. alatt levő raktárban nagy választékban vannak 252.

ZONGORÁK

és

PIANINOK

eladásra, hangversenyre, estélyekre ugyszintén

havi bérletre igen olcsó árban számítva. — A nagyérdemű közönség pártfogását kérve, maradtam tisztelettel

Özv. Mustó Jánosné.

2931—1908.

Értesítés.

A temesvári cs. és kir. 7. hadtest hadbiztossága a különböző állomásokon elhelyezett közös hadsereg legénysége részére szükséges 513.870 adag kenyér és 21.490 métermáza termény (zab) szállításának biztosítására pályázatot hirdet.

Pályázati határidő 1908. szeptember vége.

Miről az érdeklődőket van szerencsénk azzal értesíteni, hogy a pályázat közelebbi feltételei a kamarai irodában megtudhatók.

Nagy-Várad, 1908. augusztus 7.

A nagyvárad keréskedelmi és iparkamara.

Huzella Gyula,

Dr. Sarkadi Lajos,

kir. keresk. tan. elnök.

titkár.

Lakások.

Pável-utca 27. szám alatt ujonnan épülő házban több lakás november elsejétől kibérelhető. A lakások fürdő-, elő- és cselédszobával és egyéb mellékhelyiségekkel vannak ellátva.

Bővebbet a házmesternél.

Hirdetések

felvételnek

a kiadóhivatalban.

8755—1908.

Hirdetmény.

Nagyvárad város I. kerület városrészeire vonatkozó — a kir. pénzügyigazgatóság érvényesítésével ellátott az 1908. évi III. osztályu kereseti adó lajstromok az általános jövedelmi és az országos beteg-ápolási pótdóra való tekintettel az 1883. évi XLIV. t.-c. 18. §-a értelmében f. évi augusztus hó 8—15 napjain át nyolc napi közszemlére az I-ső kerület Olaszi városfészre nézve a városi adóhivatal 21-ik számú szobájába azon figyelemzettel tételnek ki, miszerint érdekelt adókötelesek, a jelzett lajstromokban terhükre előirt általános jövedelmi és országos beteg-ápolási pótdót ott megtekinthetik s a pótdó elleni metaláni felszámolásukat azon adózk, az 1883. évi XLIV. t.-c. 16. §-hoz képest, kik ezen adónemmel már az előző évben is megróva voltak, a lajstrom közszemlére kitételének napját követő 15 nap alatt, azok pedig, kik ezzel a folyó évben először rovatnak meg, ezen adójuknak adókönyvecskéjükbe történt bejegyzését követő 15 nap alatt — a később benyújtott felebbezés érdemi tárgyalás alá nem fogván vétetni — a kir. pénzügyigazgatósághoz írásban benyújthatják. Nagyvárad, 1908. augusztus hó 5-én.

Városi adóhivatal.

2786—908. Nagyvárad keréskedelmi és iparkamara.

Értesítés.

A kereskedelemügyi m. kir. Miniszter urtól vett értesítés alapján van szerencsénk az érdekelteket értesíteni, hogy a Magyarországi Keréskedelmi Utazók Egyesülete Dénes Leó kereskedelmi utazót, mint egyik tapasztalt régi tagját ösztöndíjjal kiküldte Oroszországba, Törökországba, Görögországba, valamint Romániába, Bulgáriába, Szerbiába, Montenegróba és Egyiptomba, hogy tanulmányozza az ottani kereskedelmi viszonyokat és a magyar közepkereskedelm és középipar részére kiviteli piacokat teremteni. Azonban, ha az érdeklődők a kiküldött ösztöndíjas működését igénybe óhajtja venni, sziveskedjék eziránt közvetlenül a fentemlített egyesülettel (Budapest, Arany János-utca 29.) érintkezésbe lépni. Az ösztöndíjnak szánt mintagyűjtemények lehetőleg azonnal a nevezett egyesület címére lesznek beküldendők.

Nagy-Várad, 1908. augusztus 4.

A nagyvárad keréskedelmi és iparkamara:

Huzella Gyula,

Dr. Sarkadi Lajos,

kir. keresk. tan. elnök.

titkár.

Sebő Imre

könyv- és papirkereskedő
NAGYVÁRAD, Rákóczi-ut.

Ajánlja a következő törvénykönyveket az érdeklődők szives figyelmébe:

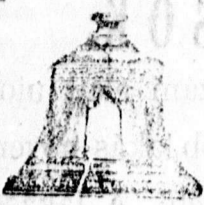
A büntetőtörvények és a bünvádi perrendtartás kiegészítéséről és módosításáról szóló t.-c.

A közegészségügy rendezéséről szóló 1876: XIV. t.-c. módosításáról.

A végrehajtási eljárásról szóló 1881: LX. t.-c. módosítása és kiegészítése.

A szeszdóról, valamint a szesztermeléssel együttesen készített sajtolt élesztő megadóztatásáról szóló t.-c.

Az országos ügyvédi gyám- és nyugdíjintézetéről szóló törvénycikk.

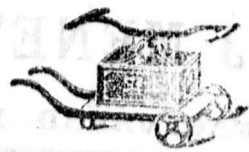

STERN JAKAB

első nagyváradai villanyerőberendezett réz és harang-öntődeje, épület, díszbádógos és vízvezeték felszerelő.
Nagyvárad, Kert-utca 1. sz.
Városi és vidéki telefon 194.

Készít ércárut, géplelszereléseket, fém és sárgaréz, nyersöntvények, bármilyen csen-

gök, harangok, szivattyúk, fecskendők, víz- és gőz-vezetékekhez szükségesítő sárgaréz és fémmunkákat, mindennemű épület és díszműbádógos munkákat, víz-vezetési berendezéseket. Saját találmányu és a m. kir. József-műegyetem által engedélyezett ACETYLEN fejlesztő készülékeimmel felszerelék városok, kastélyok, szállodák, vendéglők és magánlakásokat. Költségvetést bármely szakra díjmentesen eszközök.

Fülöp István Európa szállodája.

Nagyvárad legkellemesebb látogatott, szórakozó helye. Most nyílt meg az Európa remek herthelyisége. Kitűnő egészséges hegyi levegő. Villamos megállóhely. Telefon. Naponta pompás cigányzene. A vendéglős saját termésű, kitűnő boraival, finom Dréher sörrrel szolgál a közönségnek. Elsőrendű konyha. A szoba árak igen mérsékeltek. Az előkelően berendezett szállodát és a gyönyörű kerthelyiséget ajánljuk a közönség figyelmébe.

Van szerencsém a nagyérdemű közönség szíves figyelmébe ajánlani igen finom hattyu, pehely, valamint elsőrendű hófehér fosztott libatollaimat. Már három koronától feljebb bocsájtom b. vevőim rendelkezésére. Záródnak, Internátusoknak, nevelő-intézeteknek nagyobb vételnél 10 százalék engedményt adok.

Tömeges párfogást kérve vagyok kiváló tisztelettel

KLEIN MÓR tollnagykereskedő
Nagyvárad, Baross-utca 11. szám.

Nagyvárad város

VILLAMOS MŰVE

Iroda és raktár: NAGYVÁRAD, Vár-tér 1.

Hosszas kísérletek után forgalomba hoztuk a
Wolfram lámpát

melynek áramfogyasztása az izzólámpával szemben **75 százalék megtakarítást** mutat fel. 40 gyertyás Wolfram lámpa **darabja 5 kor.** 60 gyertyásé **5 kor. 50 fill.**

Sima izzólámpa dbja 72 fillér,
tehát 5 százalék kartell áron alul.

Mindennemű **izzólámpa különlegességek**, fényképes-izzólámpák, ugyancsak 5 százalékkal **kartell áron alól kaphatók.**

villamos világitási

Elvállaljuk

és erőátviteli berendezések felszerelését, bővítését, átalakítását, javítását, izzólámpák kezelését, hozzávaló szónpálcák szállítását, berakását és minden e szakmába vágó munkálatokat a legolcsóbb árak mellett.

Költségvetések ingyen.

Telefon szám 514.

Főszerező telefonja 55. sz.

Egész éjjel ügyeletes szolgálat.

Csillárok,

izzólámpák

állandóan nagy választékban kaphatók s a villamos telepen külön e célra épített nagy

csillár-raktárunkat megtekintésre ajánljuk.

Ugyanott állandóan raktáron tartunk

villamos motorokat

1/2 lóerőtől 12 lóerőig minden nagyságban.

Miután üzletünket végeladás útján kiárusítjuk s Nagyváradról elköltözünk, ez uton mondunk köszönetet minden tisztelt vevőinknek, kikkel a végeladás tartama alatt nem lesz szerencsénk találkozni s kérjük, miszerint jóindulatát részünkre továbbra is fentartani méltóztassék.

Kiváló tisztelettel

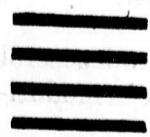
Kovács L. és Társa.

U. i.

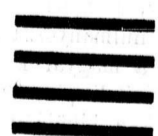
A hatóságilag engedélyezett

végeladás

csak néhány hétig tart és a megmaradt
árak egy tömegben lesznek eladva.

Üzlethelyiség kiadó.

Berendezés eladó.

Kovács L. és Társa.